

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2004 vp

Hallituksen esitys laiksi vahingonkorvauslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä helmikuuta 2004 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi vahingonkorvauslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 167/2003 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Antti Leinonen, oikeusministeriö
- hallitussihteeri Pia Jokinen, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- oikeusneuvos Kari Kitunen, korkein oikeus
- hovioikeudenlaamanni Heikki Impivaara, Turun hovioikeus
- ma. laamanni Markku Rätty, Vantaan käräjäoikeus
- toimialajohtaja Timo Laitinen ja linjanjohtaja Mailis Lappikoski, Valtiokonttori
- puheenjohtaja Kyösti Vihermaa, liikennevahinkolautakunta

- puheenjohtaja Juhani Kaivola, potilasvahinkolautakunta
- lakimies Hannu Ijäs, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry
- yksikönjohtaja Asko Nio, Liikennevakuutuskeskus ja Potilasvakuutuskeskus
- lakiasiain päällikkö Kirsi-Marja Okkonen, Yleisradio Oy
- lakiasiainjohtaja Juha Vilanka, MTV Oy
- vammaisasiamies, lakimies Elina Akaan-Penttilä, Invalidiliitto ry
- asianajaja Jukka Suvanto, Suomen Asianajajaliitto
- asiamies Lauri Kerosuo, Suomen Journalistiliitto
- johtaja Valtteri Niiranen, Viestinnän Keskusliitto ry
- varatuomari Riitta Silver, Raiskauskriisikeskus Tukinainen
- oikeustieteen tohtori Pauli Ståhlberg
- tutkija Päivi Tiilikka.

Lisäksi Rikosuhrapäivystys on antanut kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan henkilövahingon, elätuksen menetyksen ja kärsimyksen korvaamista koskevien vahingonkorvauslain 5 luvun säännösten uudistamista.

Aineettoman vahingon osalta erotettaisiin nykyistä selkeämmin yhtäältä henkilövahingosta

johtuvien aineettomien vahinkojen korvaaminen ja toisaalta henkilöön kohdistuvien loukkausten aiheuttaman kärsimyksen korvaaminen. Henkilövahingon perusteella suoritettavien korvausten korvausaiheet määriteltäisiin nykyistä johdonmukaisemmalla tavalla. Korvaus määrät-

täisiin erikseen yhtäältä kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta ja toisaalta pysyvää haitasta.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi nykyistä täsmällisemmät säännökset korvauksen määräämisen perusteista. Lisäksi perustettaisiin henkilövahingoasiain neuvottelukunta, jonka yhtenä tehtävänä olisi antaa yleisiä suosituksia aineettomista vahingoista suoritettavien korvausten määristä.

Esityksessä ehdotetaan henkilövahingon kärsineen läheisten korvaussuojan selkeyttämistä ja parantamista. Henkilövahingon kärsineelle erityisen läheisillä henkilöillä olisi laissa säädetyin edellytyksin oikeus saada henkilövahingosta vastuussa olevalta korvaus kuluista ja ansionmenetyksestä, jotka heille aiheutuvat henkilövahingon kärsineen hoitamisesta ja muista vahingosta johtuvista toimenpiteistä.

Elatuksen menetyksen korvattavuutta ehdotetaan laajennettavaksi. Oikeus korvaukseen elatuksen menetyksestä olisi kaikilla niillä henkilöillä, jotka tosiasiallisesti ovat olleet surmansa saaneen elatuksen varassa. Lisäksi elatuksen menetyksestä suoritettavan korvauksen määräämisen perusteet säänneltäisiin nykyistä täsmällisemmin laissa.

Surmansa saaneen läheisten korvaussuojaa ehdotetaan laajennettavaksi. Jos kuolema on ai-

heutettu tahallisesti tai törkeästi huolimattomuudesta, surmansa saaneelle erityisen läheisellä henkilöllä olisi oikeus korvaukseen hänelle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvista tarpeellisista sairaanhoitokustannuksista ja muista kuluista sekä ansionmenetyksestä.

Henkilöön kohdistuvien loukkausten aiheuttaman kärsimyksen korvattavuutta ehdotetaan laajennettavaksi. Kärsimyksestä suoritettavan korvauksen määräämisen perusteista säädettäisiin laissa.

Esityksessä ehdotetaan lakiin otettaviksi säännökset henkilövahingosta, elatuksen menetyksestä ja kärsimyksestä määrättävien korvausten suorittamistavasta sekä henkilövahingosta ja elatuksen menetyksestä suoritettavien korvausten muuttamisesta olosuhteiden olennaisen muuttumisen perusteella.

Esitykseen sisältyy vahingonkorvauslain muuttamista koskevien ehdotusten ja henkilövahingoasiain neuvottelukuntaa koskevan lakiehdotuksen lisäksi tarkistuksia liikennevakuutuslakiin, potilasvahinkolakiin ja raideliikennevastuulakiin.

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Vuonna 1974 säädetty vahingonkorvauslaki on luonteeltaan yleislaki, jota sovelletaan vahingon korvaamiseen sopimussuhteen ulkopuolella, jollei muualla laissa ole toisin säädetty. Sen 5 luvussa säädetään henkilöön kohdistuvien vahinkojen perusteella suoritettavista korvauksista. Tätä lukua ei sen säätämisen jälkeen ole muutettu lukuun ottamatta sitä, että siihen vuonna 1999 lisättiin 4 a §, joka koskee surmansa saaneen läheisten oikeutta korvaukseen kuolemantapauksen heille aiheuttamasta kärsimyksestä.

Vahingonkorvauslain 5 luvun nykyiset säännökset ovat jokseenkin yleispiirteisiä. Tämä on

ongelmallista sen vuoksi, että laista eivät ilmene läheskään kaikki ne seikat, joiden perusteella korvaus käytännössä määrätään. Hyvin niukka sääntelytapa ei myöskään ole kovin hyvin yhteensovitettavissa sen perustuslain 80 §:n 1 momentin sisältämän vaatimuksen kanssa, jonka mukaan yksilöiden oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista pitää säätää lailla. Tällaisessa sääntelytilanteessa säännökset saavat merkittävissä määrin sisältönsä oikeuskäytännön kautta. Laissa olevan sääntelyn yleisyys synnyttää samalla vaaran siitä, että oikeuskäytäntö ainakin alioikeuksissa saattaa muodostua epäyhtenäiseksi. Tätä on pidettävä merkittävänä epäkohta-

na ottaen huomioon erityisesti vahingonkorvauslain luonne jatkuvasti sovellettavana, tavallisten ihmisten elämää koskettavana siviilioikeudellisena peruslainsäädäntönä. Ehdotetun uudistuksen tarpeellisuutta korostavat vielä vahingonkorvauslain voimaantulon jälkeen säädetyt erityiset korvausjärjestelmät, jotka osittain täydentävät vahingonkorvauslakia ja osin syrjäyttävät sen.

Lakivaliokunnan käsityksen mukaan ehdotetut vahingonkorvauslain muutokset täsmentävät merkittäväällä tavalla voimassa olevaa sääntelyä ja ovat omiaan myötävaikuttamaan oikeuskäytännön yhtenäisyyteen. Tätä kautta ne myös edistävät sekä vahinkoa kärsineiden että vahingonaiheuttajien yhdenvertaista kohtelua. Lakivaliokunnan mielestä ehdotetussa sääntelyssä on toisaalta samalla onnistuneella tavalla kyetty säilyttämään sellaiset lainsoveltajalle harkintavaltaa jättävät muotoilut, joita henkilövahinkojen korvaamiseen johtavien tilanteiden moninaisuus välttämättä edellyttää. Ehdotettujen säännösten tulkinnaissa ovat tukena hallituksen esityksen sisältämät yksityiskohtaiset ja huolellisesti laaditut perustelut.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki vahingonkorvauslain muuttamisesta

5 luku. Korvattava vahinko

2 c §. Ehdotetussa pykälässä säädetään siitä, miten korvaus pysyvistä haitasta määrätään.

Pykälän *1 momentin* mukaan kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta määrätään korvaus ottamalla huomioon henkilövahingon laatu ja vaikeusaste, sen edellyttämän hoidon laatu ja kestoaika sekä haitan kestoaika. Perustelujen (s. 41/I) mukaan pykälässä luetellaan ne keskeiset ja pääasialliset perusteet, jotka on otet-

tava huomioon korvausta määrättäessä. Perusteluista käy ilmi, että korvausta määrättäessä voitaisiin yksittäistapauksessa ottaa huomioon muitakin kuin pykälässä lueteltuja seikkoja, jos henkilövahinko on esimerkiksi epätyypillinen. Itse säännöksestä ei kuitenkaan ilmene, että 1 momentin sisältämä luettelo ei ole tyhjentävä. Jotta tämä seikka kävisi ilmi myös säännöksen sanamuodosta, lakivaliokunta ehdottaa 1 momenttiin lisättäväksi "erityisesti"-sanan. Samalla valiokunta kuitenkin huomauttaa siitä, että sen käsityksen mukaan luettelon ulkopuolisia seikkoja huomioon otettaessa tulee noudattaa suurta pidättyväisyyttä ja että tällaisia seikkoja voi tulla esiin vain poikkeuksellisissa tapauksissa.

Pykälän *2 momentissa* säädetään niistä seikoista, jotka otetaan huomioon määrättäessä korvausta pysyvistä haitasta. Säännöksen mukaan korvausta korottavana tekijänä voidaan ottaa huomioon myös henkilövahingosta vahinkoa kärsineelle aiheutunut elämänlaadun erityinen heikentyminen. Esityksen perustelujen (s. 42/II) mukaan tämän perusteen soveltamisala on tarkoitettu suppeaksi. Edelleen perusteluissa (s. 43/II) mainitaan siitä, ettei säännöksen soveltaminen saa johtaa korvausvelvollisen näkökulmasta täysin ennakoimattomaan korvausvastuuseen. Lakivaliokunta yhtyy näihin perusteluissa esitettyihin näkemyksiin ja painottaa jo yleisistä vahingonkorvausoikeudellisista periaatteistakin johtuvan, että korvausvelvollisuus ei saa ulottua sellaisiin teon seurauksiin, jotka vahingon aiheuttajan kannalta ovat ennalta-arvaamattomia.

2 d §. Pykälässä säädetään henkilövahingon kärsineen läheisille suoritettavista kulukorvauksista. Näille läheisille maksetaan säännöksen mukaan kohtuullinen korvaus sellaisista tarpeellisista kuluista ja ansionmenetyksestä, jotka heille aiheutuvat henkilövahingon kärsineen hoitamisesta. Korvausta määrätään myös vahingosta johtuvista muista toimenpiteistä, jos ne ovat omiaan edistämään henkilövahingon kärsineen tervehtymistä tai kuntoutumista. Tällaista korvausta maksetaan läheisille kuitenkin enintään siihen saakka, kun henkilövahingon kärsineen terveydentila on vahinkotapahtuman jäl-

keen vakiintunut. Tämän jälkeen korvaus vastaavista kuluista suoritetaan henkilövahingon kärsineelle itselleen, jos näitä kuluja voidaan pitää ehdotetussa 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettuina tarpeellisina sairaanhoitokustannuksina.

Säännöksessä käytetty rajanvetokriteeri "terveydentilan vakiintuminen" on jo asian luonteesta johtuen epämääräinen. Esityksen perustelujen (s. 46/I) mukaan tämä ajankohta on se, josta alkaen henkilövahingon kärsineelle voidaan määrätä maksettavaksi korvausta pysyvästä haitasta. Tällöin terveydentilassa ei siis enää ole odotettavissa muutosta parempaan eikä terveydentilan parantamiseksi ole enää myöskään käytettävissä lääketieteellisiä keinoja. Perusteluista ilmenee (s. 35 s.), että tällainen ajankohta on yleensä fyysisen vammautumisen jälkeen käsilä viimeistään noin vuoden kuluttua ja psyykkisen terveydentilan häiriöissä puolestaan aikaisintaan kahden vuoden kuluttua häiriön ilmeneemisestä. Koska yksittäistapaukset voivat suures-tikin vaihdella, lakivaliokunta esityksen perusteluihin (s. 46/II) yhtyen korostaa, että "terveydentilan vakiintuminen" -kriteerin soveltaminen ei saa olla kaavamaista, vaan tulkinnan tulee epäselvissä tilanteissa pikemminkin olla joustavaa vahingonkärsineen läheisten eduksi.

4 b §. Ehdotetussa pykälässä säädetään surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneen henkilövahingon perusteella suoritettavista korvauksista. Säännöksen mukaan läheisen oikeus korvaukseen edellyttää, että kuolema on aiheutettu tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta. Perustelujen (s. 52 s.) mukaan näillä edellytyksillä pyritään estämään korvausvelvollisuuden laajeneminen sellaisiin vahinkoa aiheuttaneen teon seurauksiin, joita niiden aiheuttajan ei voida kohtuudella edellyttää ennakoineen. Lakivaliokunta yhtyy tähän näkemykseen ja viittaa myös edellä 5 luvun 2 c §:n 2 momentin yhteydessä lausumaansa.

6 §. Ehdotettu pykälä koskee henkilöön kohdistuvan loukkauksen uhrin oikeutta korvaukseen loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä sekä tällaisen korvauksen suuruuden määrittämistä.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan oikeus korvaukseen loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä on sillä, jonka vapautta, rauhaa, kunniaa tai yksityiselämää on loukattu rangaistavaksi säädetyllä teolla. Esityksen perustelujen (s. 54 s.) mukaan säännöksen on tarkoitettu kattavan myös sellaiset seksuaalirikokset, joilla loukataan seksuaalista itsemääräämisoikeutta, vaikka viimeksi mainittua oikeushyvää ei säännöksessä erikseen mainitakaan. Näin ollen seksuaalinen itsemääräämisoikeus muodostaa ehdotetussa säännöksessä yhden yksilönvapauden alalajin fyysisen vapauden ja tahdonvapauden ohella. Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisenkään lain voimassa ollessa ei käytännössä ole vallinnut epäselvyyttä oikeudesta saada korvausta seksuaalirikoksella aiheutetusta kärsimyksestä, vaikka seksuaalista itsemääräämisoikeutta ei laissa olekaan erikseen mainittu. Tämä seikka huomioon ottaen lakivaliokunta tässä yhteydessä hyväksyy hallituksen esityksessä tehdyn ratkaisun sisällyttää seksuaalinen itsemääräämisoikeus "vapaus"-käsitteeseen.

Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkaus, kuten raiskaus, aiheuttaa uhrille muutakin vahinkoa kuin kärsimystä. Lakivaliokunta muistuttaa tämän vuoksi, että kärsimyksestä 5 luvun 6 §:n nojalla suoritettava korvaus ei vaikuta uhrin oikeuteen saada edellytysten täytyessä korvausta myös esimerkiksi 5 luvun 2 §:ssä tarkoitettua henkilövahingosta johtuvasta aineetomasta vahingosta.

Ehdotetun 6 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan oikeus kärsimyksen perusteella suoritettavaan korvaukseen on myös sillä, jonka ihmisarvoa on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vakavasti loukattu jollain momentin 1—3 kohdassa tarkoitettuihin loukkauksiin rinnastettavalla tavalla. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä ei ole se, että loukkaus olisi aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla. Perustelujen (s. 58/II) mukaan tällä pyritään siihen, että mahdollista oikeutta korvaukseen voitaisiin harkita ilman rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta aiheutuvia rajoituksia. Ehdotetun kohdan tarkoituksena on ennakoita tulevaisuudessa

mahdollisesti esiintyviä tilanteita, jotka objektiivisesti arvioiden asialliselta merkitykseltään rinnastuvat momentin muissa kohdissa tarkoitettuihin tekoihin mutta joita lainsäätäjä ei vielä ole arvioinut rikosoikeuden näkökulmasta. Tällaista "ennaltavaruuslainsäädäntöä" puoltaa pyrkimys loukkauksen kohteeksi joutuvien henkilöiden aineelliseen yhdenvertaisuuteen. Toisaalta ehdotetun kaltaiset tulevaisuudessa mahdollisesti esiintyvien moninaisten tilanteiden ennakoimiseen tähtäävät säännökset jäävät pakostakin väljiksi ja epämääräisiksi. Periaatteelliselta kannalta on myös tärkeää, että ensisijaisesti lainsäätäjä asianomaista lainsäädäntöä kehittämällä ottaa kantaa esimerkiksi tieteellisen tai teknisen kehityksen synnyttämiin uusiin tilanteisiin ja niiden aiheuttamiin ongelmiin. Tämän vuoksi lakivaliokunta painottaa sitä perusteluissa (s. 58/II) mainittua seikkaa, jonka mukaan säännöksen soveltamisala on tarkoitettu suppeaksi. Valiokunnan mielestä jo edellä mainituista periaatteellisista syistä säännöksen soveltaminen on syytä rajoittaa lähinnä sellaisiin uudensuoritetuihin tilanteisiin, joissa loukatun henkilön oikeudenmukainen kohtelu suhteessa pykälän muissa kohdissa tarkoitettuihin tapauksiin sitä objektiivisesti arvioiden välttämättä vaatii.

Samana pykälän 2 momentin mukaan korvaus määrätään sen kärsimyksen perusteella, jonka loukkaus on omiaan aiheuttamaan ottaen erityisesti huomioon loukkauksen laatu, loukatun asema, loukkaajan ja loukatun välinen suhde sekä loukkauksen julkisuus.

Lakivaliokunta on tässä yhteydessä kiinnittänyt erityisesti huomiota siihen, että yhdeksi korvauksen määräämisen perusteeksi säädetään loukkauksen julkisuus. Käytännössä kyse on lähinnä tilanteista, joissa kunniaa tai yksityiselämää loukataan levittämällä yleisön keskuuteen sisällöltään loukkaava viesti. Kiistattomana voidaan pitää, että loukatun kannalta loukkauksen saattaminen mahdollisesti laajankin yleisön tietoon on yleensä omiaan lisäämään hänen kokeamaansa kärsimystä ja että julkisuuden huomioon ottaminen korvausta määrättäessä on tämän vuoksi perusteltua. Samalla valiokunta kuitenkin pitää tärkeänä, ettei loukkauksen julki-

suudelle anneta korvausta määrättäessä liian suurta painoarvoa ja että loukatun kunnian ja yksityisyyden suojan loukkaamista arvioitaessa otetaan huomioon myös sananvapauteen liittyvät näkökohdat. Erityisesti joukkoviestintäalan ammattimaisten toimijoiden näkökulmasta on periaatteelliselta kannalta tärkeä lähtökohta, että he voivat toiminnassaan välittää ja levittää myös sellaisia viestejä, jotka saattavat niissä esiintyvien henkilöiden kannalta olla epäedullisia. Korvauksen määräämisen tuleekin aina perustua kaikki edellä mainitut näkökohdat huomioon ottaen kokonaisharkintaan.

Hallituksen esityksen perusteluja täydentäen lakivaliokunta muistuttaa siitä perusteluissa (s. 59/II) mainitusta lähtökohdasta, jonka mukaan korvausta kärsimyksestä ei tule määrätä esimerkiksi sitä silmälläpitäen, että korvausvelvollisuus muodostaisi rangaistuksenluonteisen seuraamuksen loukkauksen aiheuttajalle. Vahinkoa kärsineelle kärsimyksestä suoritettavan korvauksen määrään ei saa myöskään vaikuttaa korrottavasti se, millaisen korvaustason voidaan arvioida vastaavan vahingonaiheuttajalle mahdollisesti koitunutta taloudellista hyötyä ja millaisen korvausmäärän voidaan tämän arvion valossa katsoa vaikuttavan vahinkoa aiheuttaneen tahon tulevaan käyttäytymiseen. Lakivaliokunta korostaa myös sitä perusteluissa (s. 61/II) mainittua seikkaa, ettei loukkauksen aiheuttama kärsimys ole ilman muuta suorassa suhteessa viestin vastaanottajakunnan laajuuteen. Näin ollen vaikkapa lehden levikin laajuus ei voi olla yksinomainen kaavamainen peruste korvauksen määrää arvioitaessa, vaan loukkaavan viestin aiheuttamaan kärsimykseen vaikuttaa myös muun muassa se, miten viesti julkaistaan, samoin kuin se, vedotaanko loukkaavan viestin sisältöön viestintävälineen markkinoinnissa. Niin ikään korvausta määrättäessä on kiinnitettävä huomiota esimerkiksi siihen, onko loukkaava viestiä levitetty sellaisena ajankohtana taikka sellaisessa tilanteessa tai ympäristössä, että viesti on ollut omiaan aiheuttamaan loukatulle henkilölle poikkeuksellisen tuntuva kärsimystä.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoituksena ei ole, että ehdotettu säännös vai-

kuttaa korottavasti niihin korvauksiin, joita nykyisessä oikeuskäytännössä määrätään kunnian tai yksityiselämän loukkaamisesta aiheutuneesta kärsimyksestä. Valiokunta ei pidä hyvänä, jos kunnian ja yksityiselämän loukkaamisesta määrättävien korvausten taso pysyvästi asettuu merkittävästi korkeammalle kuin muista vahingoista määrättävät korvaukset. Varovaisuutta tässä suhteessa puoltavat myös edellä mainitut sananvapauden käyttämiseen liittyvät näkökohdat.

2. Laki liikennevakuutuslain 6 §:n muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Toistuvien suoritusten muuttamista koskeva liikennevakuutuslain 6 §:n 2 momentti ehdotetaan esityksessä kumottavaksi. Perustelujen (s. 68/I) mukaan korvauksen muuttamisen edellytyksiä on kuitenkin jatkossakin arvioitava kumottavaksi ehdotetun säännöksen nojalla, jos korvaus on ennen nyt ehdotetun lain voimaantuloa tuomittu tai sovittu maksettavaksi toistuvina suorituksina. Lakivaliokunta ehdottaa voimaantulosäännökseen lisättäväksi uuden 3 momentin, joka sisältää tällaisen siirtymäsäännöksen.

4. Laki raideliikennevastuulain 12 §:n muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Esityksen perustelujen (s. 69/I) mukaan ennen lain voimaantuloa aiheutuneeseen vahinkoon perustuvan, toistuvina suorituksina maksettavaksi tuomitun tai sovitun korvauksen muuttamisen edellytyksiä on jatkossakin arvioitava kumottavaksi ehdotetun liikennevakuutuslain (279/1959) 6 §:n 2 momentin nojalla. Lakivaliokunta ehdottaa, että voimaantulosäännöksen uudeksi 3 momentiksi lisätään tätä tarkoittava siirtymäsäännös.

5. Laki henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta

Yleistä. Lakiehdotuksen tarkoituksena on perustaa oikeusministeriön yhteyteen uusi toimi-

elin, joka toiminnallaan edistää henkilöön kohdistuvien vahinkojen korvaamista koskevan oikeus- ja korvauskäytännön yhtenäisyyttä. Tarkoituksen toteuttamiseksi neuvottelukunnan tehtäviin kuuluu seurata henkilövahinkojen ja kärsimyksen korvaamista koskevan oikeus- ja korvauskäytännön kehitystä. Keräämiensä tietojen pohjalta neuvottelukunta voi myös antaa yleisiä suosituksia vahingonkorvauslain 5 luvun säännösten nojalla kivusta ja särystä samoin kuin muusta tilapäisestä haitasta, pysyvästä haitasta sekä kärsimyksestä suoritettavien korvausten määrästä. Neuvottelukunta voi myös tehdä aloitteita henkilöön kohdistuvien vahinkojen korvaamista koskevissa kysymyksissä.

Neuvottelukunnan tehtävät keskittyvät henkilövahinkojen korvaamista koskevan tiedon keräämiseen, erittelyyn ja niitä koskevien yleisten suositusten antamiseen. Neuvottelukunta ei missään tilanteessa voi ottaa käsiteltäväkseen yksittäistapauksessa esillä olevia korvauskysymyksiä. Esityksen perusteluissa (s. 70/I) korostetaan myös sitä, että neuvottelukunnan tehtäviin ei kuulu korvausmääräsuositusten muuttaminen neuvottelukunnan itsensä tekemien oikeuspoliittisten uudelleenarviointien perusteella. Näin ollen neuvottelukunnan harkintavalta toimialallaan on korostetun suppea, mikä osaltaan sopivalla tavalla korostaa tuomioistuinten ratkaisutoiminnan riippumattomuutta. Lakivaliokunnan mielestä tällaisen ei-sitovia suosituksia antavan toimielimen perustamiselle on hallituksen esityksessä tuotu esiin varteenotettavia perusteluja. Koska neuvottelukunnan tehtävä keskittyy tiedon kokoamiseen ja erittelyyn, sen kokoonpanon ei valiokunnan mielestä ole tarpeen olla intressiedustukseen pohjautuva tai muutoinkaan ehdotettua laajempi.

Esityksen perusteluissa (s. 72/I) on asianmukaisesti tähdennetty sitä seikkaa, että suoriutuakseen tehtävästään neuvottelukunta tarvitsee riittävän henkilöstön ja voimavarat. Lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että jos neuvottelukunta onnistuu tehtävänsä toteuttamisessa ja vakiinnuttaa asemansa, sen antamien korvaussuosituksien tosiasiallinen merkitys voi niiden muodollisesti sitomattomasta luonteesta

riippumatta muodostua hyvinkin suureksi. Tällöin vaarana saattaa olla, että korvauskäytännön yhtenäistämistavoitteen sijasta ajaututaan suorastaan käytännön kaavamaistumiseen. Valiokunta pitääkin tarpeellisena, että oikeusministeriö tekee neuvottelukunnan toiminnasta arvion siinä vaiheessa, kun sen aseman ja toimintatapojen voidaan katsoa riittävästi vakiintuneen. Valiokunnan käsityksen mukaan tällainen sopiva aika on viiden vuoden kuluttua siitä, kun neuvottelukunta on käynnistänyt toimintansa.

1 §. *Neuvottelukunta.* Pykälästä on havaittu puuttuvan "korvaamista"-sana, jonka valiokunta on lisännyt säännökseen.

5 §. *Voimaantulo (Uusi).* Ehdotettu numeroimaton voimaantulosäännös ei ole uusien lakiehdotusten kohdalla noudatettavan vakiintuneen lainkirjoitustavan mukainen. Siksi valiokunta on muuttanut sen lakiehdotuksen 5 §:ksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 3. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1., 2., 4. ja 5. lakiehdotus hyväksytään muutettuina seuraavasti:

1.

Laki

vahingonkorvauslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 31 päivänä toukokuuta 1974 annetun vahingonkorvauslain (412/1974) 5 luvun 4 a §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 61/1999,
muutetaan 5 luvun 1—4 ja 6 § sekä 7 luvun 3 § sekä
lisätään 5 lukuun uusi 2 a—2 d, 4 b sekä 7 ja 8 § seuraavasti:

5 luku

Korvattava vahinko

1, 2, 2 a ja 2 b §
 (Kuten HE)

2 c §

Kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta määrätään korvaus ottamalla huomioon erityisesti henkilövahingon laatu ja vaikeusaste, sen edellyttämän hoidon laatu ja kestoaika sekä haitan kestoaika.

(2 mom. kuten HE)

2 d, 3, 4, 4 b ja 6—8 §
 (Kuten HE)

7 luku

Erinäisiä säännöksiä

3 §
 (Kuten HE)

Voimaantulosäännös
 (Kuten HE)

2.

Laki

liikennevakuutuslain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 26 päivänä kesäkuuta 1959 annetun liikennevakuutuslain (279/1959) 6 §:n 2 momentti
ja
muutetaan 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 361/1993, seuraavasti:

6 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(1 ja 2 mom. kuten HE)

Ennen tämän lain voimaantuloa toistuvina suorituksina maksettavaksi määrätyn korvauksen muuttamiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain 6 §:n 2 momenttia. (Uusi 3 mom.)

4.

Laki

raideliikennevakuutuslain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1999 annetun raideliikennevakuutuslain (113/1999) 12 § seuraavasti:

12 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(1 ja 2 mom. kuten HE)

Ennen tämän lain voimaantuloa toistuvina suorituksina maksettavaksi määrätyn korvauksen muuttamiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta liikennevakuutuslain (279/1959) 6 §:n 2 momenttia. (Uusi 3 mom.)

5.

Laki

henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Neuvottelukunta

Henkilövahinkojen ja kärsimyksen korvaamista koskevan oikeus- ja korvauskäytännön yhtenäisyyden edistämiseksi oikeusministeriön yhteydessä toimii henkilövahinkoasiain neuvottelukunta.

2—4 §
(Kuten HE)

5 § (Uusi)

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax /vihr
vpj. Susanna Rahkonen /sd
jäs. Lasse Hautala /kesk (osittain)
Petri Neittaanmäki /kesk
Heli Paasio /sd
Lyly Rajala /kok
Jukka Roos /sd

Tero Rönni /sd
Petri Salo /kok
Pertti Salovaara /kesk
Minna Sirnö /vas
Timo Soini /ps
vjäs. Markus Mustajärvi /vas (osittain)
Aila Paloniemi /kesk (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.